

Силабус
навчальної дисципліни
Історія зарубіжної літератури (1курс)
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма «Середня освіта (англійська мова та література)»
Спеціальність 014 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови))
Спеціалізація 014.021 Англійська мова та зарубіжна література
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Викладач Ганна АЛЕКСАНДРОВА
Посилання на сайт <http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-zar-lit/composition-kaf-zar-lit/aleksandrova/>
Контактний телефон +38 099 707 15 61
E-mail викладача: tria8@ukr.net
Графік консультацій вівторок, 11.00-12.00

Викладач Ольга БОГОВІН
Посилання на сайт <http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-zar-lit/composition-kaf-zar-lit/bogovin/>
Контактний телефон +38 095 558 42 72
E-mail викладача: olgabogovun@gmail.com
Графік консультацій вівторок, 11.00-12.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Форма навчання	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
I – 3 / 90 год. II – 3 / 90 год.	очна (денна)	I – 16 год. II – 16 год.	I – 14 год. II – 14 год.	I – 60 год. II – 60 год.	I – екзамен II – екзамен
	заочна (дистанційна)	I – 4 год. II – 4 год.	I – 4 год. II – 4 год.	I – 82 год. II – 82 год.	

Семестр: осінній, весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: історія зарубіжної літератури, антична література, література Давньої Греції, література Давнього Риму, поезія, трагедія, роман, Середньовічна література, література Відродження, куртуазна література, схоластика, рима, сонет, гуманізм.

Метою курсу є допомогти студентам прилучитися до всесвітнього літературного процесу, збагатити їхній духовний світ знаннями історії зарубіжної літератури, залучити до загальнолюдських цінностей, виховати почуття власної гідності, потребу в читанні, цікавість до художнього слова, сформувані естетичний смак, високу загальну і читацьку культуру, розкрити специфіку естетичних проблем, сутність художніх напрямків та течій в літературі.

Предметом навчальної дисципліни є історико-літературний процес у світовій літературі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати:** особливості художньої літератури як виду мистецтва; основні тенденції розвитку зарубіжної літератури від античності до сучасності, дискусійні питання історії зарубіжної літератури, провідні факти літературного процесу; основні положення творчих методів та літературних напрямків, різні погляди дослідників на явища зарубіжної літератури; естетику та поетику письменників, творчість яких репрезентується; особливості образного мислення, притаманного різним епохам та їхні прояви у художніх творах; особливості рецепції окремих творів у світовому контексті; літературознавчі критичні праці провідних дослідників та їх оцінку визначних творів авторів періоду, що вивчається.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти:** виконувати науковий аналіз явищ художньої літератури: аналізувати своєрідність стилю, жанру, композиції окремих творів; характеризувати систему образів; виявляти національну своєрідність античної літератури, її традиції та зв'язок із іншими літературами, зокрема – українською; вільно оперувати основними фактами біографії письменників, історіями

написання творів, що вивчаються; аналізувати історичні джерела різноманітного характеру; логічно висловлювати і обґрунтовувати свої думки; провадити самостійний науковий пошук.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
<p>ПК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі загальної середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь із наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.</p> <p>ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою в професійній діяльності як усно, так і письмово, комунікувати іноземною мовою за предметною спеціальністю.</p> <p>ЗК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.</p> <p>ПК 1. Здатність застосовувати досягнення сучасної методичної і філологічної наук, освітніх концепцій у процесі навчання іноземної мови і зарубіжної літератури в закладі середньої освіти.</p> <p>ПК 6. Здатність виявляти закономірності літературного процесу, визначати специфіку і значення художніх концепцій і літературних творів у контексті суспільно-літературної ситуації, літературної критики і культурної епохи; давати оцінку художнього твору; визначати роль системи образів, сюжету, композиції та засобів виразності в їх поєднанні; характеризувати творчу індивідуальність автора.</p> <p>РН 2. Демонструвати вміння навчати учнів державною та іноземною мовами; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмета та інтегрованого навчання.</p> <p>РН 8. <i>Спілкуватися</i> державною мовою в професійній діяльності як усно, так і письмово, <i>комунікувати</i> іноземною мовою за предметною спеціальністю, висловлювати обґрунтовані твердження.</p> <p>РН 9. <i>Застосовувати</i> сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.</p> <p>РН 10. <i>Демонструвати</i> володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.</p>	<p>ПРН 5. <i>Уміти</i> здійснювати міжкультурну комунікацію і долати міжкультурні бар'єри на основі знання особливостей, цінностей, властивих культурам країн мов, що вивчаються, а також знання світоглядних засад, ментальних особливостей та онтологічних характеристик української культури.</p> <p>ПРН 6. <i>Характеризувати</i> тенденції, етапи і особливості літературного процесу країн у різні епохи, <i>визначати</i> світоглядно-естетичну специфіку літературних течій і напрямів; <i>аналізувати</i> твір за його ознаками та в контексті епохи, називати жанрові особливості твору, оперуючи відповідною термінологією.</p> <p>ПРН 10. <i>Уміє</i> критично опрацьовувати джерела і здійснювати самостійний науковий пошук, у тому числі і з використанням емпіричних методів.</p>

Зміст курсу:

Тема 1. Архаїчний період. Долітературний підперіод до середини IX ст. до н.е. Найголовніші міфологічні цикли – троянський, фіванський, про подорож аргонавтів. Гомерівський підперіод або підперіод розкладу родової формації – кінець IX–VIII ст. до н. е. Гесіод і дидактичний епос.

Тема 2. Класичний період. Грецька література в епоху ствердження полісної системи (VII–VI ст. до н.е.). Лірика. Походження і умовність терміну. Байки Езопа. Езопівська мова. Грецька література епохи розквіту (або аттичний підперіод, V–IV ст. до н.е.). Антична трагедія. Есхіл – «батько трагедії», поет становлення афінської рабовласницької демократії. Софокл – поет розквіту афінської рабовласницької демократії. Евріпід – поет кризи афінської рабовласницької демократії. Давня антична (політична) комедія. Комедії Арістофана «Ахарняни», «Мир», «Вершники», «Оси», «Хмари», «Жаби». Класифікація прозової літератури в античності: історіографія (Геродот, Фукидід, Ксенофонт), красномовство (Демосфен), філософія (Платон, Арістотель).

Тема 3. Елліністичний період (III–I ст. до н.е.). Еллінізм, його суспільство і культура. «Нова» аттична комедія (родинно-побутова). Гуманістичні тенденції комедій Менандра, людяність його образів, поглиблення їхніх індивідуальних характеристик. Комедії «Відлюдник», «Полубовний суд». Олександрійська лірика, боротьба напрямів у ній. Шукання нових форм. Учений-поет Каллімах і його епілії – поезії малих розмірів. Фольклорна основа буколічної поезії, ідилії Феокрита. Спроби відновлення епосу і «Аргонавтика» Аполлонія Родоського. Поява нових героїв, любовно-еротичної тематики в олександрійській ліриці. Герод і його «Міміямби».

Тема 4. Римський період грецької літератури (II ст. до н.е. – III ст. н.е.). Римська проза. Завоювання Греції Римом з середини II ст. до н.е. і швидкий занепад її культури. Ідеологія грецького суспільства і культурна політика Риму. Занепад політичного красномовства, псевдоісторична і філософська проза. «Всесвітня історія» Полібія, обґрунтування необхідності підкорення Риму. Плутарх, його моральні життєописи і біографії. Грецьке «відродження» II ст. Лукіан, його життєвий шлях. Поява античного роману, проблема його походження. Буколічний роман Лонга «Дафніс і Хлоя». Запозичення в романі Апулея «Золотий осел».

Тема 5. Римська література. Долітературний період (до середини III ст. до н.е.). Особливості римської міфології і значення міфів Греції. Фольклорна драма, сатура і ателлана з її постійними масками. Сатурнів вірш – найдавніший зразок римської поезії. Перші прозові пам'ятники-надписи, аннали. Ранній період (до середини II ст. до н.е.). Причини пізнього виникнення літератури, Просвітительська діяльність Аппія Клавдія. Переклад Лівієм Андроніком «Одіссеї» Гомера. Творчість Гнея Невія і запропонований ним прийом контамінації. Переклади і трагедії Квінта Еннія, його поема «Аннали», римський театр, актори і публіка. Комедія плаща, трагедія-претекста. Теренцій, його світогляд, близькість до ідеології патріціату. Творчість Плавта, вплив нової аттичної комедії, збереження італійської фольклорної гри. Література періоду громадянських війн (до 31 р. до н.е.). Стиль і особливості ораторського мистецтва Цицерона. Юлій Цезар, видатний політичний діяч, полководець, оратор та історіограф. Мемуари Цезаря, їхній зразковий стиль. Політична, соціальна і літературна сатира Луцилія. Римська «школа «неотериків», наслідування поетам-олександрійцям. Любовна поезія Катутла, звернення до друзів, критика політики Цезаря. Лукрецій і його поема «Про природу речей» – найвизначніша пам'ятка матеріалістичної думки античності. Вергілій. Життя і творчість. Еволюція світогляду Горація – від захисту республіки до прийняття імперії. Філософія «золотої середини». Овідій. Біографія, творчість, ставлення до імперії. Філософські твори Сенеки. Петроній і його «Сатирикон», питання про авторство. Федр, особливості його байок.

Тема 6. Література раннього середньовіччя (IV–XI ст.). Типологічні особливості середньовічної літератури. Місце західноєвропейських літератур у світовій літературі Середньовіччя. Феодалізм у Західній Європі. Провідна роль католицької церкви у духовному житті західноєвропейського феодального суспільства. Аскетизм та схоластика, їхній вплив на культуру Середньовіччя. Періодизація західноєвропейської середньовічної літератури. Особливості ранньохристиянської літератури. Значення латинської мови для Західної Європи насамперед у часи раннього Середньовіччя. Прагнення католицької церкви перетворити літературу в служницю богослів'я. Жанри клерикальної літератури та відхилення від релігійної ортодоксії в її найвизначніших пам'ятках. Латинські хроніки як літературні пам'ятки. Кельтський епос та ірландські саги і проблема їхньої класифікації. Героїчні саги уладського циклу та їхні особливості. Стародавньоскандинавська література. «Старша Едда». Скандинавські саги та їх класифікація. Англосаксонська поема «Беовульф», її історико-міфологічна основа. Відмінність першої частини від другої та проблема цілісної єдності поеми.

Тема 7. Література високого середньовіччя (XI–XV ст.). Французький героїчний епос. «Пісня про Роланда» та її історична основа. Аналіз редакції поеми в Оксфордському рукопису в зв'язку з суспільно-історичними обставинами у Франції другої половини XII ст. Іспанський героїчний епос. Реконкіста як визвольна війна іспанського народу проти арабського гніту та її зв'язок з антифеодальним рухом. Виникнення та структура «Пісні про мого Сіда». Німецький героїчний епос. Міжусобиці та загарбницькі війни німецьких феодалів у XII–XIII ст. і їхнє відбиття в «Пісні про Нібелунгів». Переосмислення ранньосередньовічних мотивів та образів у поемі. Відмінність німецького героїчного епосу від французького та іспанського. Передумови виникнення в рицарському середовищі куртуазної літератури. Куртуазна лірика та її значення в історії писемної поезії європейських народів. Своєрідність жанрової класифікації куртуазної лірики. Куртуазна лірика в Німеччині (міннезанг) та її зв'язок з німецькою народною поезією. Класифікація рицарських романів. Характер

переробки античних мотивів та образів у романах античного циклу. Фольклорні та книжкові джерела романів бретонського циклу. Роман про Трістана та Ізольду в реконструкції Ж. Бедьє. Міська та народна література.

Усна новелістична міська література: фабльо та шванки, їхня антифеодальна спрямованість. Сатира на духівництво у фабльо «Заповіт віслиюка» та в шванку Штріккера «Піп Аміс». «Роман про Лиса» та його жанрові особливості. Структура «Романа про Троянду» і проблема його авторства. Функції алегорії в творі. Фольклорні джерела міської середньовічної драматургії та її основні жанри (містерія, міраклъ, мораліте). Фарс як власно міський театральний жанр. Сатира на феодальний суд у фарсі про адвоката Патлена.

Тема 8. Італійська література епохи Відродження. Періодизація епохи Відродження. Проблема «Передвідродження». Гуманізм літератури Високого Відродження. Антична спадщина і культура Відродження. Флоренція та школа «солодкого нового стилю» як основне вогнище й початок проторенесансної культури. Психологічні тенденції «Нового життя». Політичні та науково-лінгвістичні трактати Данте («Про монархію», «Про народну мову»). «Божественна комедія» – вершина творчості Данте. Ф. Петрарка – перший гуманіст і найвизначніший лірик раннього Відродження. Наукова і літературна діяльність Петрарки та місце «Канцоньєре» в його спадщині. Основні етапи життя і творчості Боккаччо, своєрідність його творчої еволюції. Місце «Фьяметти» – першого європейського психологічного роману – в творчій еволюції Боккаччо. Історико-літературні передумови задуму «Декамерона», його гуманізм та народність. Класифікація новел «Декамерона», їхній антиклерикальний та антидворянський зміст. Особливості поезії Лоренцо Медічі. Основні проблеми творчості Л. Аріосто. Місце Н. Макиавеллі в культурі європейського Відродження. Трагічна суперечливість спадщини Т. Тассо. Значення досвіду італійської ренесансної літератури для інших європейських культур епохи.

Тема 9. Французька та англійська література Відродження. Придворний гуманізм і творчість Маргарити Наварської. Її «Гептамерон» у співставленні з «Декамероном» Боккаччо. Діяльність і творчість Ф. Рабле – вершина французької гуманістичної літератури. Жанрово-художні особливості роману, його стиль і мова. Творчість поетів Пляєди та її вершина. Естетика Пляєди (Дю Белле) та її роль у розвитку національної літератури й літературної мови. Ідейно-теоретична еволюція П. Ронсара. Криза французького гуманізму та її філософсько-літературні свідчення (Монтень). Формування англійської національної літератури. Дж. Чосер і його шлях до «Кентерберійських оповідань». Розквіт народно-пісенної творчості в XV ст. Ідейно-художнє багатство англійських та шотландських народних балад. Ренесансне світосприймання, дух протесту й боротьби в баладах про Робін Гуда. Т. Мор – перший виразник ідей утопічного соціалізму в епоху Відродження. Жанрова специфіка та сюжетно-композиційна структура «Утопії». Передумови та основні етапи розвитку англійської гуманістичної драми. Проблеми біографії У. Шекспіра. «Шекспірівське питання». Естетичні та етичні погляди Шекспіра. Періодизація та еволюція творчості Шекспіра. Проблематика сонетів Шекспіра. Жанрова різноманітність та багатоплановість драматургічної спадщини Шекспіра.

Тема 10. Розвиток іспанської та німецької літератури доби Відродження. Етапи ідейно-творчої еволюції М. де Сервантеса Сааведри. Естетичні погляди Сервантеса. Історія створення «Дон Кіхота», його еволюція від літературної пародії на рицарські романи до новаторської трансформації їхніх традицій. Співвідношення в романі пародійно-полемічного та конструктивно-гуманістичного змісту. Значення літературної спадщини Лопе де Веги. Естетичні погляди Лопе де Веги на національну драму. Проблема жанрової класифікації його п'єс. Комедії «плаща і шпаги» та їхній гуманістичний зміст. Класифікація комедій. «Собака на сіні» як комедія характерів. Своєрідність образів позитивних героїв комедії. Роль Лопе де Веги в розвитку світового театру. Еволюція іспанського гуманістичного театру та творчість Тірсо де Моліни. Особливості комедій Моліни та відбиття в них початку кризи іспанського гуманізму. Драма «Севільський ошуканець» та її зв'язок з народними легендами й романсами. Німецька та нідерландська ренесансна література. Історія створення, проблема авторства та ідейно художні особливості «Листів темних людей». Місце М. Лютера в суспільно-політичній та ідеологічній боротьбі Німеччини епохи Реформації. Роль Лютера в створенні німецької літературної мови. Своєрідність нідерландського гуманізму. Місце Еразма Роттердамського в історії європейського гуманізму. Антифеодальна та антибуржуазна сатира в «Похвалі глупоті».

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від студента очікується здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, активна участь у практичних заняттях та виконання самостійної роботи.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер/ноутбук, Zoom, Moodle.

Система оцінювання та вимоги: оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю та підсумкового контролю. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного контролю та підсумкового контролю і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять. Лекційні заняття оцінюються на основі зроблених конспектів лекцій. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь

студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі усного екзамену, який передбачає перевірку теоретичних знань та практичних навичок.

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час поточного контролю та підсумкового контролю (екзамену) (50+50=100) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		50	100
Лекційні заняття	8		
Практичні заняття	42		
Підсумковий контроль		50	
Екзамен	50		

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів						
	незадовільно		задовільно		добре		відмінно
	1-17	18-25	26-29	30-32	33-39	40-45	46-50
	F	FX	E	D	C	B	A
	не зараховано		зараховано				
Лекційне заняття 1	1	1	1	1	1	1	1
Лекційне заняття 2	1	1	1	1	1	1	1
Лекційне заняття 3		1	1	1	1	1	1
Лекційне заняття 4			1	1	1	1	1
Лекційне заняття 5				1	1	1	1
Лекційне заняття 6					1	1	1
Лекційне заняття 7						1	1
Лекційне заняття 8							1
Всього	2	3	4	5	6	7	8
Практичне заняття 1	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 2	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 3	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 4	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 5	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 6	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 7	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Всього	15	22	25	27	33	38	42
Разом максимальна кількість набраних балів	17	25	29	32	39	45	50

Таблиця 3. Розподіл набраних студентом балів під час підсумкового контролю

Види робіт	Кількість набраних балів						
	незадовільно		задовільно		добре		відмінно
	1-17	18-24	25-28	29-32	33-38	39-44	45-50
	F	FX	E	D	C	B	A
Екзаменаційне питання 1	5,6	8	9,3	10,6	12,6	14,6	16,6
Екзаменаційне питання 2	5,6	8	9,3	10,6	12,6	14,6	16,6
Екзаменаційне питання 3	5,6	8	9,3	10,6	12,6	14,6	16,6
Максимальна кількість набраних балів	17	24	28	32	38	44	50

Таблиця 2. Внутрішня університетська шкала оцінювання

Шкала оцінювання, що використовується в університеті	Шкала оцінювання ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:**Основні**

1. Александрова Г. О. Історія зарубіжної літератури. Античність: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид. Бердянськ, 2019. 193 с.
2. Белаш Г. О. Історія зарубіжної літератури: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015. 212 с.
3. Белаш Г., Боговін О. Історія зарубіжної літератури: навчальна програма для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015. 120 с.
4. Боговін О. В. Історія зарубіжної літератури Середніх віків та Відродження: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ: ФОП Ткачук О. В., 2015. 244 с.
5. Буйвол О. В. Антична література. Текст лекцій: навч.-метод. посіб. для студентів. Харків: НТУ «ХПШ», 2016. 117 с.
6. Давиденко Г. Й., Акуленко В. Л. Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 248 с.
7. Шаповалова М., Рубанова Г., Моторний В. Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження. Київ: Знання, 2011. 476 с.

Додаткові

1. Галич О. А., Дмитренко В. І., Фоменко В. Г. Історія зарубіжної літератури. Античність. Середньовіччя. Луганськ: Альма матер, 2003. 228 с.
2. Качуровський І. Новеля іспанського середньовіччя. *Слово і час*. 2002. № 7. С. 39-43.
3. Кирилюк З. В. Зарубіжна література. Античність. Середньовіччя. Відродження. Бароко. Класицизм. Тернопіль: Астон, 2002. 259 с.
4. Література західноєвропейського середньовіччя: нав. посіб. / за заг. ред. Н. О. Висоцької. Вінниця: Нова Книга, 2005. 464 с.
5. Мегела І. Історія давньогрецької літератури: курс лекцій. Київ: Видавець Карпенко В. М., 2007. 340 с.
6. Мегела І. П. Історія Римської літератури: монографія. Миколаїв: Видавництво ЧДУ імені Петра Могили, 2009. 320 с.

7. Пащенко В. І., Пащенко Н. І. Антична література: підручник. Київ: Либідь, 2001. 718 с.
8. Підлісна Г. Н. Антична література: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1992. 255 с.
9. Шалагінов Б. Зарубіжна література: Від античності до початку XIX сторіччя: іст.-естет. нарис. Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2004. 360 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення 10.08.2020)
2. Бібліотека БДПУ. URL: <http://catalog.bdpu.org/cgi-bin/wfinder.cgi> (дата звернення 10.08.2020)
3. Велика електронна бібліотека. URL: <http://www.big-library.info/> (дата звернення 10.08.2020)
4. Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади). URL: <http://www.ae-lib.org.ua/> (дата звернення 10.08.2020)
5. Зарубіжна і українська літератури (твори). URL: <http://www.e-reading.me/author.php?letter=%C0> (дата звернення 10.08.2020)
6. Український журнал іноземної літератури «Всесвіт». URL: <http://www.vsesvit-journal.com/index.php> (дата звернення 10.08.2020)
7. URL: <http://www.zarlit.com/article/2.html>
8. URL: https://pidruchniki.com/15100827/prirodoznavstvo/uchennya_aristotelya
9. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/5959/1/O_Halchuk_NP_2008_GI.pdf
10. URL: <https://www.ed-era.com/courses/>
11. URL: <https://prometheus.org.ua>
12. URL: <https://vumonline.ua/course/classical-works-influence-on-modern-society/>
13. URL: <https://wisecow.com.ua/literatura/miczna-literatura/>